



Vytauto Didžiojo karo muziejaus pastato fragmentas. Danutės Mukienės nuotrauka

medalio, daugelio kitų visuomeninių komisijų narys.

Atskiro dėmesio vertas ir V. Nagevičiaus rūpinimasis kryždirbyste. Jis ne tik pats mėgo šią meno sritį, domėjosi ja, bet ir pasirūpino, kad jam itin brangios vietos būtų paženklintos kryžiais. Jo dėka kryžius atsirado Kaune prie paminklo Nežinomam kariui, Vladui Nagevičiui priklausiusioje Žemaitkiemio sodyboje, ant jo tėvų kapo Kretingoje, prie Apulės piliakalnio. Jis rūpinosi ant Stabaunyčios kalno pastatyto pirmojo Lietuvoje paminklo, skirto įamžinti Stepono Dariaus ir Stasio Girėno skrydį per Atlantą, priežiūra.

V. Nagevičiaus nuopelnai Lietuvai ir kitoms mūsų šaliai draugiškoms šalims yra įvertinti daugybe pačių aukščiausių apdovanojimų – ordinų ir medalių, kitų pagarbos ženklų.

1940 m. Lietuvoje įvedus sovietų valdžią, Vladas Nagevičius iš visų užimamų pareigų buvo atleistas. Tais metais jis susilietuvino savo pavardę ir pasivadino Vladu Nagiu-Nagevičiumi.

1941 m. jis buvo Lietuvos aktyvistų fronto Kaučo štabo patarėjas. V. Nagevičius dalyvavo 1941 m. birželio sukilime, kartu su bendražygiais kūrė Vietinę rinktinę, pasisakė prieš SS legiono formavimą Lietuvoje, buvo persekiojamas gestapo.

1944 m. V. Nagevičius kartu su žmona Veronika Baronaite Nagevičiene pasitraukė į Vokietiją, vėliau pasiekė Austriją, gyveno pabėgėlių stovykloje, 1949 m. atvyko į Jungtines Amerikos valstijas, įsikūrė Klivlende (Ohajo valstija). Mirė 1954 m. rugsėjo 15 d. Viloughbio miestelyje (JAV). 1995 m. V. Nagevičiaus ir jo žmonos Veronikos palaikai perlaidoti Kretingos Senosiose kapinėse.

V. Nagevičius savo vaikų neturėjo, bet buvo įsūnijęs pusbrolio sūnų Leoną Nagevičių.

Lietuvai pagražinti draugija 1925–1928 metais ir jos atkūrimas

Lietuvoje didelį autoritetą tarpukario metais turėjusio gydytojo, archeologo, Lietuvos kariuomenės kūrėjo, kultūros veikėjo Vlado Nagio-Nagevičiaus darbas bei visuomeninė veikla buvo tiesiogiai susijusi su 1921 m. įkurtos Lietuvai pagražinti draugijos tikslais, uždaviniais, tad nieko nuostabaus, jog 1925 m. jis buvo išrinktas šios draugijos pirmininku ir jai vadovavo 1925–1928 metais.

Pirmaisiais draugijos veiklos metais susiformavusios veiklos tradicijos V. Nagevičiaus vadovavimo laikotarpiu buvo tęsiamos. 1926 m. draugija jau vienijo 30 skyrių. Ji daug dėmesio skyrė gyventojų pilietiškumo ir patriotizmo ugdymui, krašto gražinimui. Draugija kasmet organizuodavo medelių sodinimo dienas, inkilų kėlimo į medžius išvykas, rūpinosi paukščių globa, aikščių ir sodų, mokyklų darželių, kapinių priežiūra gyvenvietėse, statė paminklus, prižiūrėdavo seniau pastatytus. 1925 m. draugijoje buvo įkurti net gamtos ir paminklų apsaugos komitetai. Svarbiausias tuo laikotarpiu jos suorganizuotas renginys buvo 1925 m. birželio 28 dieną Veliuonoje įvykęs Tautos suvažiavimas.

1928 m. draugija ėmė rengtis tuo metu artėjančiai Vytauto Didžiojo 500-ųjų mirties metinių



Vytauto Didžiojo paveikslo nešimo iškilmių akimirka. 1930 m. rugsėjo 8 d. Fotografas nežinomas. Fotoreprodukcija iš RKIC archyvo



sukakčiai (ji buvo minima 1930 m.). Ta proga Lietuvoje buvo pradėti projektuoti Vytauto Didžiojo paminklai, rinkti lėšos jų statybai. Iš viso jubiliejaus proga tokių paminklų Lietuvoje pastatyta trisdešimt. 1930 m. vyko iškilminga Vytauto Didžiojo paveikslo kelionė po Lietuvą. Paveikslą nešė iškilūs Lietuvos žmonės, tarp jų ir Juozas Tumas-Vaižgantas, Stasys Šilingas, švietimo ministras Konstantinas Šakenis, kariuomenės atstovai, kiti iškilūs lietuviai.

Vladą Nagevičių Lietuvai pagražinti draugijos pirmininko pareigose pakeitė taip pat kariškis ir visuomenės veikėjas – pulkininkas Vladas Braziulevičius-Braziulis (1895–1972), draugijai vadovavęs 1929–1940 metais.

1995 m. atkūrus draugiją, jos valdybos pirmininku buvo išrinktas Juozas Dingelis. Atkūrus draugiją, nutarta tęsti ankstesnes jos veiklos tradicijas, plėtojant jas dviem pagrindinėmis kryptimis: visuo-

menės dorovės, pilietiškumo, tautinio savitumo ir kultūros ugdymas; kraštotvarka, aplinkosauga, ekologinis švietimas, gamtos ir kultūros paminklų apsauga. Kasmet veikia plečiasi. Draugija bendradarbiauja su kitomis gamtosaugos, kraštotvarkos, paminklotvarkos, gyventojų pilietinio ugdymo srityse dirbančiomis organizacijomis, įgyvendina projektus, leidžia spaudinius, organizuoja įvairias parodas, kitus renginius. Didelę draugijos narių dalį sudaro vyresnio amžiaus žmonės. Jie dirba ramiai, nekeldami „vėjo“, tad dalis jų iniciatyvų, darbų tarsi išsisklaido toje informacijos jūroje, kurią suformuoja daugelis kitų naujai įsikūrusių organizacijų, iš dalies plėtojančių tokią pat ar panašią veiklą kaip ir Lietuvai pagražinti draugija. Be abejo, tai nėra blogai, nes tiek vienu, tiek kitu darbas yra skirtas Lietuvai, jo gražinimui, gyventojų pilietiškumo ir patriotizmo ugdymui. Tad jiems visiems tenka palinkėti tik sėkmės.

Naudota literatūra:

1. Generolo gydytojo Vlado Nagiaus Nagevičiaus gyvenimo ir darbų apžvalga, Putnamas, 1962 m.
2. Kanarskas Julius, „Šakotas Lietuvos ažuolas: V. Nagius Nagevičius – generolas, gydytojas, archeologas“, Karys, 1996 m., Nr. 2, p. 20–21.
3. Kanarskas Julius, „Generolas puoselėjo lietuviybę“, Švyturys (Kretinga), 1998 m., birželio 6 d., p. 3, 5.
4. Zabiela Gintautas, „Vladas Nagevičius“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, t. 15, 2009.



Vytauto Didžiojo medalis, skirtas Vytauto Didžiojo mirties 500-osioms metinėms. Dailininkas Petras Rimša



Atminimo medalis „Lietuvai pagražinti draugijai – 100“, kuriuo 2022-aisiais metais buvo apdovanoti veikliausi draugijos nariai



Lietuvos Didžiojo kunigaiščio Gedimino 2 laipsnio ordinas ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis, kuriais buvo apdovanotas Vladas Nagys-Nagevičius